Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
PAOLO MENGOZZI
prezentate la 1 februarie 2018 [1]

Cauza C-25/17

Tietosuojavaltuutettu
împotriva
Jehovan todistajat – uskonnollinen yhdyskunta

[cerere de decizie preliminară formulată de Korkein hallinto-oikeus (Curtea Administrativă Supremă, Finlanda)]

„Trimitere preliminară – Protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal – Directiva 95/46/CE – Domeniu de aplicare – Noțiunea de activitate exclusiv personală sau domestică – Date colectate și prelucrate de membrii unei colectivități religioase în cadrul activității lor de predicare din casă în casă – Libertate religioasă – Articolul 10 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Noțiunea de sistem de evidență – Noțiunea de operator de date cu caracter personal”

1. Comunitatea Martorilor lui Iehova trebuie să respecte prevederile dreptului Uniunii în materie de protecție a datelor cu caracter personal ca urmare a faptului că membrii săi, atunci când își exercită activitatea de predicare din casă în casă, pot lua note în care să descrie conținutul convorbirii avute și în special orientarea religioasă a persoanelor pe care le-au vizitat? Aceasta este în esență miza prezentei trimiteri preliminare.

I. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

2. Reiese din considerentul (12) al Directivei 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date [2] că, „întrucât principiile protecției trebuie să se aplice tuturor prelucrărilor de date cu caracter personal efectuate de orice persoană ale cărei activități sunt reglementate de dreptul comunitar; întrucât trebuie excluse prelucrările de date efectuate de o persoană fizică în exercitarea unor activități exclusiv personale sau domestice, precum corespondența și păstrarea repertoarului de adrese”.

3. Potrivit considerentului (27) al Directivei 95/46, „întrucât protecția persoanelor trebuie să se aplice atât prelucrării automatizate, cât și prelucrării manuale a datelor; […] sfera protecției în cauză nu trebuie să depindă în fapt de tehnicile utilizate, în caz contrar creându-se un risc serios de eludare a dispozițiilor; […] în ceea ce privește prelucrarea manuală, prezenta directivă acoperă totuși numai

1 Limba originală: franceza.

2 JO 1995, L 281, p. 31, Ediție specială, 13/vol. 17, p. 10.

sistemele de evidență a datelor, nu și dosarele nestructurate; […] în special, conținutul unui sistem de evidență trebuie să fie structurat în conformitate cu criterii specifice privind persoanele, care să permită accesul ușor la datele cu caracter personal; […] în conformitate cu definiția de la articolul 2 litera (c), diferitele criterii de determinare a elementelor unui set structurat de date cu caracter personal și diferitele criterii care reglementează accesul la un astfel de set pot fi stabilite de fiecare stat membru; […] dosarele sau seriile de dosare, precum și copertele acestora care nu sunt structurate în conformitate cu criterii specifice nu intră în niciun caz în domeniul de aplicare al prezentei directive".

4. Articolul 2 din Directiva 95/46 are următorul cuprins:

„În sensul prezentei directive:

(a) «date cu caracter personal» înseamnă orice informație referitoare la o persoană fizică identificată sau identificabilă (persoana vizată); o persoană identificabilă este o persoană care poate fi identificată, direct sau indirect, în special prin referire la un număr de identificare sau la unul sau mai multe elemente specifice, proprii identității sale fizice, fiziologice, psihice, economice, culturale sau sociale;

(b) «prelucrarea datelor cu caracter personal» (prelucrare) înseamnă orice operațiune sau serie de operațiuni care se efectuează asupra datelor cu caracter personal, prin mijloace automate sau neautomate, cum ar fi colectarea, înregistrarea, organizarea, stocarea, adaptarea sau modificarea, extragerea, consultarea, utilizarea, dezvăluirea prin transmitere, diseminare sau în orice alt mod, alăturarea ori combinarea, blocarea, ștergerea sau distrugerea;

(c) «sistem de evidență a datelor cu caracter personal» (sistem de evidență) înseamnă orice serie structurată de date cu caracter personal accesibile conform unor criterii specifice, fie ele centralizate, descentralizate sau repartizate după criterii funcționale sau geografice;

(d) «operator» înseamnă persoana fizică sau juridică, autoritatea publică, agenția sau orice alt organism care, singur sau împreună cu altele, stabilește scopurile și mijloacele de prelucrare a datelor cu caracter personal; atunci când scopurile și mijloacele prelucrării sunt stabilite prin acte cu putere de lege sau norme administrative interne sau comunitare, operatorul sau criteriile specifice pentru desemnarea acestuia pot fi stabilite prin dreptul intern sau comunitar;

(e) «persoana împuternicită de către operator» înseamnă persoana fizică sau juridică, autoritatea publică, agenția sau orice alt organism care prelucrează datele cu caracter personal pe seama operatorului;

[…]"

5. Articolul 3 din Directiva 95/46 prevede:

„(1) Prezenta directivă se aplică prelucrării automate, în totalitate sau parțial, precum și prelucrării neautomate a datelor cu caracter personal, conținute sau care urmează să fie conținute într-un sistem de evidență a datelor cu caracter personal.

(2) Prezenta directivă nu se aplică prelucrării datelor cu caracter personal:

– puse în practică pentru exercitarea activităților din afara domeniului de aplicare al dreptului comunitar, cum ar fi cele prevăzute în titlurile V și VI din Tratatul privind Uniunea Europeană, și, în orice caz, prelucrărilor care au ca obiect siguranța publică, apărarea, securitatea statului (inclusiv bunăstarea economică a statului atunci când aceste prelucrări sunt legate de probleme de securitate a statului) și activitățile statului în domeniul dreptului penal;

– efectuate de către o persoană fizică în cursul unei activități exclusiv personale sau domestice.”

6. Articolul 8 alineatul (1) din Directiva 95/46 prevede că „[s]tatele membre interzic prelucrarea datelor cu caracter personal care dezvăluie originea rasială sau etnică, opiniile politice, convingerile religioase sau filozofice, apartenența sindicală, precum și prelucrarea datelor privind sănătatea sau viața sexuală”. Alineatul (2) litera (d) al aceluiași articol prevede, în continuare, că „[a]lineatul (1) nu se aplică în oricare din următoarele situații: […] prelucrarea este efectuată, în cursul activităților lor legitime și cu garanții adecvate, de o fundație, o asociație sau orice alt organism cu scop nelucrativ și cu specific politic, filozofic, religios sau sindical, cu condiția ca prelucrarea să se refere numai la membrii acestui organism sau la persoane cu care are contacte permanente în legătură cu scopurile sale și ca datele să nu fie comunicate terților fără consimțământul persoanelor vizate […]”.

B. Dreptul național

7. Directiva 95/46 a fost transpusă, în dreptul finlandez, prin henkilötietolaki 523/1999 (Legea 523/1999 privind datele cu caracter personal).

8. Articolul 3 alineatul 3 din Legea privind datele cu caracter personal definește sistemul de evidență a datelor cu caracter personal ca fiind un „ansamblu de date cu caracter personal care constă în informații grupate în funcție de destinația lor, prelucrate în tot sau în parte cu ajutorul unor proceduri automate de prelucrare a datelor sau care sunt organizate cu ajutorul unor fișiere, al unor liste sau în orice alt mod comparabil care permite identificarea cu ușurință și fără costuri excesive a datelor referitoare la anumite persoane”.

9. Articolul 11 din Legea privind datele cu caracter personal interzice prelucrarea datelor sensibile cu caracter personal, dintre care fac parte convingerile religioase. Articolul 12 din Legea privind datele cu caracter personal prevede însă că prelucrarea unor astfel de date este posibilă atunci când, în cazul datelor care privesc convingerile religioase, acestea sunt colectate în cadrul desfășurării activității unor asociații sau a altor entități care apără asemenea convingeri, iar datele se referă la membrii acestor asociații sau entități sau la persoane care întrețin legături regulate cu acestea în contextul obiectului lor de activitate și în măsura în care datele respective nu sunt transmise terților fără consimțământul persoanelor vizate.

10. Articolul 44 din Legea privind datele cu caracter personal prevede că, la cererea Responsabilului cu Protecția Datelor, Comisia de Protecție a Datelor poate să interzică prelucrarea datelor cu caracter personal care încalcă această lege sau normele și dispozițiile adoptate pe baza acestei legi, precum și să acorde părților interesate un termen pentru remedierea nelegalității sau a neglijenței.

II. Litigiul principal, întrebările preliminare și procedura în fața Curții

11. La 17 septembrie 2013, Comisia pentru Protecția Datelor finlandeză (denumită în continuare „comisia”) a adoptat, la cererea Tietosuojavaltuutettu (Responsabilul cu Protecția Datelor, Finlanda, reclamant în litigiul principal), o decizie prin care a interzis comunității religioase a Martorilor lui Iehova (pârâta din litigiul principal, denumită în continuare „comunitatea”) să colecteze sau să prelucreze date cu caracter personal în cadrul activității de predicare din casă în casă fără îndeplinirea condițiilor legale pentru prelucrarea datelor cu caracter personal prevăzute de Legea privind datele cu caracter personal. Astfel, comisia a considerat că comunitatea și membrii săi sunt, în sensul Legii privind datele cu caracter personal, operatori de date sensibile cu caracter personal. Decizia prevedea că comunitatea dispune de un termen de șase luni pentru a se conforma acesteia.

12. Comunitatea a introdus o acțiune împotriva acestei decizii la instanța de prim grad, invocând faptul că ar fi vorba despre o prelucrare de date în scopuri strict individuale în sensul Legii privind datele cu caracter personal. Prin hotărârea pronunțată la 18 decembrie 2014, instanța menționată a anulat decizia comisiei, reținând că comunitatea nu a efectuat o prelucrare nelegală de date cu caracter personal.

13. Responsabilul cu Protecția Datelor a sesizat instanța de trimitere cu o acțiune având ca obiect anularea hotărârii din 18 decembrie 2014.

14. Activitatea membrilor comunității este descrisă de instanța de trimitere după cum urmează. În cadrul activității lor de predicare, acești membri merg din casă în casă și iau note cu privire la întâlnirile care au loc cu persoane pe care, în principiu, nu le cunosc. Datele sunt colectate cu scopul de a servi drept ajutor de memorie, pentru a regăsi informații utile pentru o vizită ulterioară. Persoanele astfel vizitate, ale căror date sunt consemnate în notele membrilor comunității, nu sunt informate cu privire la această colectare și nici cu privire la prelucrarea datelor lor cu caracter personal. Suportul colectării ia forma unui registru sau a unor fișe. Datele respective sunt numele, adresa și un rezumat al conținutului conversației privind printre altele convingerile religioase și situația familială. Potrivit instanței de trimitere, activitatea de predicare este organizată de comunitate, în sensul că aceasta din urmă cartografiază zonele și repartizează sectoare membrilor în scopul evanghelizării. Parohiile țin registre referitoare la predicatori, care menționează numărul de publicații pe care le-au distribuit și contabilizează timpul consacrat de fiecare membru activității de predicare.

15. Comunitatea a utilizat deja o publicație editată de ea pentru a difuza instrucțiuni referitoare la luarea de note[3]. Datele erau colectate inițial prin intermediul unor formulare, însă incitarea la utilizarea acestora de către comunitate a fost abandonată ca urmare a unei recomandări în acest sens a Responsabilului cu Protecția Datelor. În plus, parohiile comunității țin o listă, denumită „lista cu interdicții”, a persoanelor care și-au exprimat dorința de a nu mai fi vizitate de membrii comunității menționate. Potrivit Responsabilului cu Protecția Datelor, această listă este conformă cu Legea privind datele cu caracter personal.

16. Responsabilul cu Protecția Datelor susține în fața instanței de trimitere că datele colectate de membrii comunității în cadrul activității lor de predicare ar constitui un sistem de evidență întrucât ar avea aceeași destinație și ar fi înregistrate în scopul de a servi la rememorare cu ocazia unei vizite ulterioare. Prelucrarea datelor efectuată pornind de la luarea de note individuale ar fi strict condusă și organizată de comunitatea însăși, care ar exercita o competență de supraveghere efectivă asupra colectării și prelucrării datelor. Comunitatea și membrii săi, atunci când iau note individuale în cadrul activității lor de predicare, ar trebui să fie considerați împreună „operatori” de date.

17. La rândul său, comunitatea susține că activitatea de predicare în cursul căreia, dacă este cazul, membrul va lua note ar ține de practica religioasă individuală. Notele astfel luate ar fi pur personale. Luarea de note și eventuala prelucrare a datelor colectate care ar decurge de aici ar fi efectuate independent de existența comunității, care nu ar exercita niciun control, chiar dacă aceasta recunoaște totuși că formulează recomandări și îi ghidează spiritual pe membrii săi că este de datoria fiecăruia să ia parte la activitatea de evanghelizare. Notele membrilor nu ar fi însă transmise comunității, care nu ar avea acces la acestea. Nu ar exista un sistem care să regrupeze datele și care să permită efectuarea unor căutări. Comunitatea nu ar ști care dintre membrii săi procedează la luarea de note la finalul vizitelor efectuate. Colectarea datelor ar privi doar datele accesibile din surse publice, precum anuare, iar acestea ar fi distruse de îndată ce nu s-ar mai dovedi utile. Datele colectate numai la inițiativa individuală și personală a membrilor nu ar constitui un sistem de evidență, iar comunitatea nu ar

3 Instanța de trimitere menționează aici două articole publicate în revista *Serviciul pentru Regat* în lunile noiembrie 2011 și iunie 2012.

putea fi considerată un operator de date cu caracter personal. Aceasta ar fi, de altfel, aprecierea autorităților daneze, neerlandeze și norvegiene, potrivit cărora activitatea în discuție în litigiul principal fie nu ar intra în domeniul de aplicare al legii naționale care reglementează colectarea și prelucrarea datelor cu caracter personal, fie nu ar fi contrară unei asemenea legi.

18. Prin urmare, potrivit instanței de trimitere, este necesar să se stabilească, într-o primă etapă, domeniul de aplicare al Legii privind datele cu caracter personal care corespunde domeniului de aplicare al Directivei 95/46[4]. În lumina jurisprudenței Curții, activitatea de colectare și de prelucrare a datelor cu caracter personal efectuată în cadrul unei practici religioase precum activitatea de predicare nu pare să intre sub incidența excluderii prevăzute la articolul 3 alineatul (2) prima liniuță din Directiva 95/46, însă persistă o incertitudine în ceea ce privește aspectul dacă activitatea de predicare poate fi considerată o activitate exclusiv personală sau domestică în sensul articolului 3 alineatul (2) a doua liniuță din Directiva 95/46. În scopul acestei aprecieri, instanța de trimitere ridică problema incidenței indicațiilor cuprinse în considerentul (12) al Directivei 95/46, în condițiile în care datele colectate par să depășească cadrul datelor colectate în mod tradițional pentru păstrarea unui carnet de adrese, în special deoarece pot fi sensibile și colectate cu privire la persoane necunoscute de către membri, având în vedere în continuare precizarea adusă prin considerentul (18) al Regulamentului (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46[5] și, în sfârșit, rolul comunității. Instanța de trimitere presupune că stabilirea domeniului de aplicare al articolului 3 alineatul (2) a doua liniuță din Directiva 95/46 va necesita punerea în balanță, pe de o parte, a dreptului fundamental la respectarea vieții private și, pe de altă parte, a libertății nu mai puțin fundamentale a religiei, a cărei modalitate de expresie o constituie activitatea de predicare.

19. Într-o a doua etapă, instanța de trimitere ridică problema noțiunii „sistem de evidență” în sensul articolului 2 litera (c) din Directiva 95/46, fiind stabilit că, deși activitatea în discuție în litigiul principal nu intră sub incidența excluderii prevăzute la articolul 3 alineatul (2) a doua liniuță din directiva menționată, aceasta din urmă nu se va aplica în lipsa unei prelucrări automatizate a datelor vizate decât în cazul în care aceste date sunt cuprinse într-un „sistem de evidență”. Instanța menționată subliniază în acest context scopul comun al notelor luate de membri, și anume cel de rememorare și de facilitare a căutării datelor persoanelor cu ocazia unei vizite ulterioare.

20. În sfârșit, într-o a treia etapă, instanța de trimitere ridică problema dacă comunitatea, singură sau împreună cu membrii săi, poate fi considerată un „operator” în sensul articolului 2 litera (d) din Directiva 95/46, în condițiile în care pare să exercite o supraveghere efectivă a activității de colectare, fără a exista la ora actuală indicații sau instrucțiuni scrise din partea acesteia. Această noțiune de operator pare să primească o definiție largă în jurisprudența Curții[6], iar instanța *a quo* subliniază în special, în pofida faptului că este posibil ca comunitatea să nu aibă acces la datele colectate, rolul de încurajare a activității de predicare din casă în casă al acesteia din urmă, precum și faptul că în trecut aceasta a oferit deja membrilor săi instrucțiuni privind colectarea de date și le-a furnizat formulare în acest scop.

4 Instanța de trimitere citează în această privință Hotărârea din 6 noiembrie 2003, Lindqvist (C-101/01, EU:C:2003:596), și Hotărârea din 20 mai 2003, Österreichischer Rundfunk și alții (C-465/00, C-138/01 și C-139/01, EU:C:2003:294).

5 JO 2016, L 119, p. 1. Potrivit acestui considerent, regulamentul nu se aplică prelucrării datelor cu caracter personal de către o persoană fizică „în cadrul unei activități exclusiv personale sau domestice și care, prin urmare, nu are legătură cu o activitate profesională sau comercială”. Precizăm de la bun început că Regulamentul 2016/679 va fi aplicabil, astfel cum prevede articolul 99 din acesta, abia de la 25 mai 2018, motiv pentru care analiza noastră va fi centrată pe Directiva 95/46, vizată în mod explicit de întrebările preliminare adresate Curții.

6 Instanța de trimitere menționează aici Hotărârea din 13 mai 2014, Google Spain și Google (C-131/12, EU:C:2014:317).

21. În aceste condiții, Korkein hallinto-oikeus (Curtea Administrativă Supremă) a decis să suspende judecarea cauzei și, prin decizia de trimitere primită la grefă la 19 ianuarie 2017, a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Excepțiile de la domeniul de aplicare al Directivei [95/46], prevăzute la articolul 3 alineatul (2) prima și a doua liniuță din aceasta, trebuie interpretate în sensul că activitatea de colectare și de prelucrare a datelor cu caracter personal de către membrii unei comunități religioase în cadrul predicării din casă în casă nu intră în domeniul de aplicare al directivei? În cadrul aprecierii aplicabilității [D]irectivei [95/46], ce importanță prezintă faptul că, pe de o parte, activitatea de predicare în cadrul căreia se colectează datele în discuție este organizată de comunitatea religioasă și de congregațiile acesteia și, pe de altă parte, că, în același timp, se ridică problema practicării individuale a religiei de către membrii comunității?

2) Având în vedere considerentele (26) și (27) ale [D]irectivei [95/46], definiția noțiunii «sistem de evidență a datelor cu caracter personal», prevăzută la articolul 2 litera (c) din aceasta, trebuie interpretată în sensul că ansamblul datelor cu caracter personal (care includ numele și adresa, precum și alte date și caracteristici posibile referitoare la persoana respectivă) care nu au fost colectate în mod automatizat în contextul activității de predicare din casă în casă prezentate anterior

   a) nu constituie un asemenea sistem de evidență, pentru motivul că fișierele sau listele specifice ori alte sisteme de clasificare care facilitează căutarea nu sunt incluse în mod expres în definiția din Legea finlandeză privind datele cu caracter personal, sau

   b) constituie un asemenea sistem de evidență, întrucât datele necesare unei utilizări ulterioare, dată fiind destinația lor, pot fi accesate în practică cu ușurință și fără costuri excesive în sensul Legii finlandeze privind datele cu caracter personal?

3) Expresia «care, singur sau împreună cu [alte persoane], stabilește scopurile și mijloacele de prelucrare a datelor cu caracter personal», de la articolul 2 litera (d) din Directiva [95/46] trebuie interpretată în sensul că o comunitate religioasă care organizează o activitate în cadrul căreia se colectează date cu caracter personal (printre altele prin repartizarea zonelor de acțiune între diferiții predicatori, prin urmărirea activității de predicare și prin ținerea unor registre de evidență a persoanelor care nu doresc să fie vizitate de predicatori) poate fi considerată operator de date cu caracter personal, în ceea ce privește activitatea de prelucrare a datelor personale efectuată de membrii comunității religioase, chiar dacă, potrivit comunității menționate, numai predicatorii individuali au acces la datele consemnate?

4) Dispoziția menționată, mai precis articolul 2 litera (d) din Directiva [95/46], trebuie interpretată în sensul că comunitatea religioasă poate fi calificată drept operator numai în cazul în care adoptă alte măsuri specifice, precum indicații sau instrucțiuni scrise, prin intermediul cărora gestionează colectarea de date, sau este suficient să se poată considera că aceasta este efectiv în măsură să gestioneze activitatea membrilor săi?”

22. În prezenta cauză au depus observații scrise pârâta din litigiul principal, guvernele finlandez, ceh și italian, precum și Comisia Europeană.

23. În ședința care a avut loc în fața Curții la 28 noiembrie 2017, au prezentat observații orale Responsabilul cu Protecția Datelor, pârâta din litigiul principal, guvernul finlandez, precum și Comisia.

III. Analiză

A. Cu privire la competența Curții

24. Prezenta trimitere preliminară se caracterizează printr-o contestare puternică de către pârâta din litigiul principal a situației de fapt, astfel cum a fost stabilită de Responsabilul cu Protecția Datelor și prezentată de instanța de trimitere. În opinia comunității, Curtea, aplicând Hotărârea Meilicke[7], nu ar trebui să accepte să răspundă la întrebările adresate de Korkein hallinto-oikeus (Curtea Administrativă Supremă).

25. În această hotărâre, Curtea a reamintit „regulile jocului" dialogului preliminar. Astfel, deși Curtea este în principiu obligată să răspundă la întrebările adresate de instanța națională, care este singura care are cunoștințe directe cu privire la situația de fapt din cauză și este, prin urmare, cel mai bine plasată pentru a aprecia necesitatea unei decizii preliminare pentru a putea pronunța propria hotărâre, aceasta își poate verifica totuși competența pentru a se asigura că decizia sa preliminară va contribui efectiv nu la formularea unor opinii consultative cu privire la chestiuni generale și ipotetice, ci la administrarea justiției în statele membre. Revine astfel instanței naționale sarcina de a stabili situația de fapt din cauză, astfel încât să permită Curții să cunoască toate elementele de fapt și de drept care pot fi importante pentru interpretarea pe care este chemată să o dea cu privire la dreptul Uniunii[8]. În Hotărârea Meilicke[9], Curtea a apreciat tocmai că este chemată să se pronunțe cu privire la o problemă de natură ipotetică, fără a dispune de elementele de fapt sau de drept necesare pentru a-i permite să răspundă în mod util la întrebările care îi fuseseră adresate, și a concluzionat că nu este necesar să se pronunțe asupra fondului.

26. Prin invocarea acestei jurisprudențe, pârâta din litigiul principal nu ignoră faptul că principiul rămâne cel al unei prezumții puternice de pertinență a întrebărilor preliminare adresate de instanța de trimitere și că numai în cazuri excepționale Curtea refuză să răspundă la acestea[10]. Or, dosarul prezentat Curții în prezenta cauză și în special decizia de trimitere nu au asemenea lacune încât Curtea să își depășească limitele funcției în cazul în care ar decide să răspundă la întrebările preliminare adresate de instanța de trimitere[11]. Revine în orice caz acesteia din urmă, dacă aceasta este de competența sa[12], sarcina de a stabili în mod definitiv faptele. Acelea cuprinse în decizia de trimitere sunt în orice caz întru totul suficiente pentru a permite Curții să se pronunțe în deplină cunoștință de cauză[13].

7 Hotărârea din 16 iulie 1992 (C-83/91, EU:C:1992:332).

8 A se vedea Hotărârea din 16 iulie 1992, Meilicke (C-83/91, EU:C:1992:332, punctul 26).

9 Hotărârea din 16 iulie 1992 (C-83/91, EU:C:1992:332).

10 A se vedea Hotărârea din 18 iunie 1998, Corsica Ferries France (C-266/96, EU:C:1998:306, punctul 27), Hotărârea din 28 septembrie 2006, Gasparini și alții (C-467/04, EU:C:2006:610, punctul 44), precum și Hotărârea din 20 octombrie 2011, Interedil (C-396/09, EU:C:2011:671, punctul 23).

11 A se vedea, *a contrario*, Hotărârea din 16 iulie 1992, Meilicke (C-83/91, EU:C:1992:332, punctul 33).

12 Instanța de trimitere este astfel o instanță supremă, al cărei control privind situația de fapt, astfel cum a fost stabilită de instanța de prim grad, s-ar putea dovedi limitat.

13 În această privință, nu este posibilă o comparație, contrar celor susținute de pârâta din litigiul principal, între prezenta cauză și cea în care s-a pronunțat Hotărârea Benedetti [Hotărârea din 3 februarie 1977 (52/76, EU:C:1977:16)], care se caracteriza printr-o lipsă cronică de precizie și prin lipsa unor constatări detaliate privind situația de fapt [a se vedea Hotărârea din 3 februarie 1977, Benedetti (52/76, EU:C:1977:16, punctele 10, 14, 16, 19 și 22)], care nu a permis în acest caz Curții să își exercite în mod corect și util funcția. În plus, nu există îndoieli cu privire la faptul că pârâta din litigiul principal are calitatea de parte în litigiul principal și că a fost în măsură să dea explicații, din moment ce ea însăși se află la originea sesizării instanței de prim grad, care – reamintim – i-a admis acțiunea [*a contrario*, a se vedea Hotărârea din 3 februarie 1977, Benedetti (52/76, EU:C:1977:16, punctul 12)].

B. Cu privire la întrebările preliminare

1. Cu privire la prima întrebare

27. Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere urmărește să stabilească dacă activitatea membrilor comunității Martorii lui Iehova poate fi exclusă de la aplicarea normelor Directivei 95/46 în temeiul, pe de o parte, al articolului 3 alineatul (2) prima liniuță din directiva menționată. În această privință, pârâta din litigiul principal susține că activitatea în discuție în litigiul principal, care are legătură cu libertatea de religie și de exprimare religioasă privată și pașnică, ar intra sub incidența excluderii respective. Pe de altă parte, instanța de trimitere se întreabă dacă această activitate poate fi exclusă de la aplicarea normelor Directivei 95/46 în temeiul articolului 3 alineatul (2) a doua liniuță din aceasta, care exclude din domeniul de aplicare al directivei prelucrările de date cu caracter personal care sunt efectuate „de către o persoană fizică în cursul unei activități *exclusiv personale sau domestice*” [14].

a) Activitatea de predicare nu este exclusă din domeniul de aplicare al Directivei 95/46 în temeiul articolului 3 alineatul (2) prima liniuță din aceasta din urmă

28. Articolul 3 alineatul (2) prima liniuță din Directiva 95/46 prevede că nu intră în domeniul de aplicare al acestei directive prelucrările de date cu caracter personal „puse în practică pentru exercitarea activităților din afara domeniului de aplicare a dreptului comunitar, cum ar fi cele prevăzute în titlurile V și VI din Tratatul privind Uniunea Europeană și, în orice caz, prelucrările care au ca obiect siguranța publică, apărarea, securitatea statului (inclusiv bunăstarea economică a statului atunci când aceste prelucrări sunt legate de probleme de securitate a statului) și activitățile statului în domeniul dreptului penal”. Teza pârâtei din litigiul principal constă în a susține în esență că activitatea de predicare, în cadrul căreia ar avea loc colectarea și prelucrarea datelor cu caracter personal ale persoanelor care au fost vizitate de membrii comunității, este o activitate care nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii în sensul acestei dispoziții [15]. Guvernul italian, la rândul său, invocă argumentul existenței articolului 17 TFUE, care consacră o competență exclusivă a statelor membre de a reglementa organizațiile religioase, pentru a ajunge la aceeași concluzie precum pârâta din litigiul principal.

29. Trebuie amintit mai întâi că reiese dintr-o jurisprudență constantă a Curții faptul că Directiva 95/46 definește „în mod foarte larg” domeniul său de aplicare, printre altele făcând ca aplicarea normelor de protecție să nu depindă de aspectul dacă prelucrarea presupune o legătură efectivă cu libera circulație între statele membre [16]. Pe de altă parte, Curtea a amintit de asemenea că directiva nu prevede nicio limitare suplimentară a domeniului său de aplicare în raport cu cele prevăzute la articolul 3 din aceasta [17]. Având în vedere obiectivul urmărit de Directiva 95/46, de a garanta un nivel ridicat de protecție a drepturilor și a libertăților fundamentale ale persoanelor fizice, în special a

14 Sublinierea noastră.

15 Pentru a susține argumentul potrivit căreia articolul 3 alineatul (2) prima liniuță din Directiva 95/46 exclude nu numai activitățile prevăzute în titlurile V și VI TUE, dar și, în sens mai larg, orice activitate care nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, pârâta din litigiul principal se întemeiază pe textul articolului 2 alineatul (2) din Regulamentul 2016/679. Ni se pare însă că precizarea cuprinsă la articolul 2 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul 2016/679 este mai degrabă redundantă, fiind stabilit că, în orice caz, nicio normă de drept al Uniunii nu este aplicabilă în afara domeniului de aplicare al dreptului Uniunii.

16 Hotărârea din 20 mai 2003, Österreichischer Rundfunk și alții (C-465/00, C-138/01 și C-139/01, EU:C:2003:294, punctul 43).

17 Hotărârea din 16 decembrie 2008, Satakunnan Markkinapörssi și Satamedia (C-73/07, EU:C:2008:727, punctul 46).

dreptului la viață privată, în privința prelucrării datelor cu caracter personal [18], protecția amintită impune ca „derogările de la protecția datelor cu caracter personal și limitările acesteia să fie efectuate în limitele strictului necesar” [19]. Articolul 3 alineatul (2) prima liniuță din Directiva 95/46, ca orice clauză derogatorie, trebuie interpretat în mod restrictiv.

30. În plus, Curtea a statuat că „[a]ctivitățile menționate cu titlu de exemplu la articolul 3 alineatul (2) prima liniuță din Directiva 95/46 […] sunt, în toate cazurile, activități proprii statelor sau autorităților statale, străine de domeniile de activitate ale particularilor” [20]. Aceasta a precizat în continuare că activitățile menționate „sunt menite să definească domeniul de aplicare al excepției prevăzute în dispoziția amintită, astfel încât această excepție nu se aplică decât activităților expres menționate în această dispoziție sau care pot fi încadrate în aceeași categorie (*eiusdem generis*)” [21].

31. Mai ales, Curtea a statuat, în cadrul unei cauze care privea activitatea unui catihet dintr-o parohie din Suedia, care a constat în crearea unei pagini internet care furniza informații enoriașilor care se pregăteau pentru confirmare, că „activitățile benevole sau religioase precum cele exercitate de [reclamanta din litigiul principal din acea cauză] nu sunt asimilabile activităților menționate la articolul 3 alineatul (2) prima liniuță de Directiva 95/46 și nu sunt acoperite de această excepție” [22]. Deși avocatul general Tizzano a susținut contrariul în Concluziile sale prezentate în acea cauză, aceasta nu a fost ca urmare a caracterului religios al contextului în care se desfășura la acel moment activitatea reclamantei din litigiul principal, ci ca urmare a lipsei caracterului lucrativ, a unui element transfrontalier și a oricărui raport de muncă, altfel spus lipsa oricărei legături a activității menționate cu exercitarea libertăților fundamentale garantate de tratat [23]. Prin Hotărârea Lindqvist [24], Curtea nu numai că a declarat că, având în vedere obiectivul esențial urmărit de Directiva 95/46, nu era necesar să se verifice, înainte de a aplica directiva menționată, dacă activitatea respectivă afecta în mod direct libera circulație între statele membre [25], dar a și admis, cel puțin implicit, că activitatea reclamantei din litigiul principal, care se înscria pe deplin în exercitarea libertății sale religioase, se încadra mai mult în „domen[iul] de activitate al particularilor” decât în „activitățile proprii statelor membre sau autorităților statale” [26], singurele care intră sub incidența excluderii prevăzute la articolul 3 alineatul (2) prima liniuță din Directiva 95/46.

32. Inserarea, prin Tratatul de la Lisabona, a articolului 17 TFUE constituie un element nou care poate influența interpretarea furnizată de Curte în Hotărârea Lindqvist [27]?

33. Credem că nu.

34. În această privință, este util să amintim că, la momentul la care Curtea a pronunțat această hotărâre, atenția sa era deja în mod necesar îndreptată asupra faptului că litigiul principal privea o activitate religioasă. Pe de altă parte, aceasta nu a ignorat Declarația nr. 11 privind statutul bisericilor și al organizațiilor neconfesionale [28], anexată la Tratatul de la Amsterdam, potrivit căreia Uniunea se angaja deja să respecte și să nu aducă atingere statutului de care beneficiau, în temeiul dreptului

18 A se vedea Hotărârea din 13 mai 2014, Google Spain și Google (C-131/12, EU:C:2014:317, punctul 66 și jurisprudența citată), Hotărârea din 11 decembrie 2014, Ryneš (C-212/13, EU:C:2014:2428, punctul 27), precum și Hotărârea din 9 martie 2017, Manni (C-398/15, EU:C:2017:197, punctul 37).

19 Hotărârea din 11 decembrie 2014, Ryneš (C-212/13, EU:C:2014:2428, punctul 28). A se vedea de asemenea Hotărârea din 6 octombrie 2015, Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650, punctul 92).

20 Hotărârea din 6 noiembrie 2003, Lindqvist (C-101/01, EU:C:2003:596, punctul 43).

21 Hotărârea din 6 noiembrie 2003, Lindqvist (C-101/01, EU:C:2003:596, punctul 44).

22 Hotărârea din 6 noiembrie 2003, Lindqvist (C-101/01, EU:C:2003:596, punctul 45).

23 A se vedea Concluziile avocatului general Tizzano prezentate în cauza Lindqvist (C-101/01, EU:C:2002:513, punctul 36 și următoarele și punctul 44).

24 Hotărârea din 6 noiembrie 2003 (C-101/01, EU:C:2003:596).

25 Hotărârea din 6 noiembrie 2003, Lindqvist (C-101/01, EU:C:2003:596, punctul 42).

26 Potrivit expresiilor utilizate de Curte la punctul 43 din Hotărârea din 6 noiembrie 2003, Lindqvist (C-101/01, EU:C:2003:596).

27 Hotărârea din 6 noiembrie 2003 (C-101/01, EU:C:2003:596).

28 JO 1997, C 340, p. 133.

național, bisericile și asociațiile sau comunitățile religioase în statele membre. Pare dificil să se susțină că legiuitorul a intenționat să excludă din domeniul de aplicare al Directivei 95/46, în temeiul articolului 3 alineatul (2) prima liniuță din aceasta, activitățile particularilor desfășurate în legătură cu libertatea de religie, în condițiile în care consacra, cu câteva dispoziții mai jos, un regim specific pentru prelucrarea datelor efectuată de o organizație religioasă [29]. S-ar putea obiecta însă că Directiva 95/46 este anterioară Declarației nr. 11 anexate la Tratatul de la Amsterdam. Totuși, în pofida introducerii în tratat a articolului 17 TFUE, amintit în esență în considerentul (165) al Regulamentului 2016/679, trebuie recunoscut că legiuitorul Uniunii a persistat pe această cale și nu a identificat contradicții între, pe de o parte, recunoașterea statutului comunităților religioase, astfel cum este stabilit de statele membre, și, pe de altă parte, confirmarea faptului că prelucrarea datelor cu caracter personal de aceleași comunități este supusă unui regim special [30]. În orice caz, este dificil de identificat în excluderea activităților religioase, cel puțin a celor în discuție în litigiul principal, din domeniul de aplicare al articolului 3 alineatul (2) prima liniuță din Directiva 95/46 vreo amenințare la adresa „statutului" comunităților religioase, astfel cum este definit de statele membre [31].

35. Prin urmare, activitatea în discuție în litigiul principal nu intră sub incidența excluderii prevăzute la articolul 3 alineatul (2) prima liniuță din Directiva 95/46.

b) Activitatea de predicare nu este exclusă din domeniul de aplicare al Directivei 95/46 în temeiul articolului 3 alineatul (2) a doua liniuță din aceasta

36. Dintr-un punct de vedere literal, articolul 3 alineatul (2) a doua liniuță de Directiva 95/46 prevede că această directivă nu se aplică prelucrării datelor cu caracter personal „efectuate de către o persoană fizică în cursul unei activități *exclusiv* personale sau domestice" [32].

37. Trebuie respinsă de la bun început interpretarea propusă în ședință de pârâta din litigiul principal, potrivit căreia caracterul personal sau domestic al activității vizate la această dispoziție ar trebui apreciat din perspectiva persoanei ale cărei date sunt colectate. Întrucât membrii predicatori ai comunității merg la domiciliul persoanelor „vizitate", activitatea în discuție ar fi în mod necesar domestică. O astfel de abordare nu a fost urmată niciodată de Curte atunci când a examinat dacă o activitate este „personală sau domestică" în sensul articolului 3 alineatul (2) a doua liniuță din Directiva 95/46, punctul de vedere adoptat fiind *întotdeauna* acela al persoanei care colectează sau care, în sens mai larg, prelucrează datele cu caracter personal [33].

38. În continuare, trebuie amintit că constatarea stabilită mai sus privind o interpretare în mod necesar restrictivă a exceptării din domeniul de aplicare al Directivei 95/46, cuprinsă la articolul 3 alineatul (2) prima liniuță din această directivă [34], este valabilă și în ceea ce privește interpretarea celei de a doua liniuțe a acestuia.

29 A se vedea articolul 8 alineatul (2) litera (d) din Directiva 95/46.

30 A se vedea articolul 9 alineatul (2) litera (d) din Regulamentul 2016/679, precum și articolul 91 din regulamentul menționat, care prevede în mod explicit că asociațiile religioase sunt supuse supravegherii unei autorități independente în ceea ce privește respectarea prevederilor referitoare la protecția datelor.

31 Dorim să precizăm aici că activitatea religioasă nu este exclusă, din principiu și ca atare, de sub imperiul dreptului Uniunii, indiferent dacă acesta acționează, pentru a cita doar câteva exemple, în sensul unei protecții a libertății de credință și de exprimare religioasă a persoanelor la locul de muncă [a se vedea recentele Hotărâri din 14 martie 2017, Bougnaoui și ADDH (C-188/15, EU:C:2017:204) și G4S Secure Solutions (C-157/15, EU:C:2017:203)] sau în sensul că activitățile bisericilor sunt supuse normelor dreptului concurenței atunci când activitățile menționate nu urmăresc o finalitate strict religioasă [a se vedea Hotărârea din 27 iunie 2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania (C-74/16, EU:C:2017:496, punctul 43)].

32 Sublinierea noastră.

33 A se vedea Hotărârea din 11 decembrie 2014, Ryneš (C-212/13, EU:C:2014:2428, punctele 31 și 33).

34 A se vedea punctul 29 din prezentele concluzii.

39. Reiese, pe de altă parte, din jurisprudența Curții că domeniul de aplicare al articolului 3 alineatul (2) a doua liniuță din Directiva 95/46 poate fi clarificat în mod util de considerentul (12) al acesteia, care menționează, drept exemple de prelucrare a datelor efectuată de o persoană fizică în exercitarea unor activități exclusiv personale sau domestice, corespondența și păstrarea repertoarului de adrese [35]. Prin urmare, „[a]ceastă excepție trebuie interpretată, așadar, în sensul că vizează numai activitățile care se includ în cadrul vieții private sau familiale a particularilor” [36], adică atunci când prelucrarea „este efectuată în sfera exclusiv personală sau domestică a persoanei care efectuează această prelucrare” [37]. Curtea consideră că această situație nu se regăsește, în mod evident, în cazul prelucrării de date cu caracter personal „care constă în publicarea lor pe internet, astfel încât aceste date devin accesibile unui număr nedeterminat de persoane” [38], sau „al [cărei] obiect este aducerea datelor colectate la cunoștința unui număr nedeterminat de persoane” [39]. Astfel, nici ceea ce este „îndreptat în afara sferei private a persoanei care efectuează prelucrarea datelor” nu poate fi considerată o activitate exclusiv personală sau domestică în sensul articolului 3 alineatul (2) a doua liniuță din Directiva 95/46 [40].

40. Reiese din situația de fapt, așa cum a fost prezentată Curții de instanța de trimitere, că activitatea de predicare în cursul căreia se consideră că sunt colectate datele cu caracter personal ale persoanelor vizitate depășește cel puțin sfera domestică a persoanei care prelucrează datele, predicarea fiind definită, prin natura sa, ca o intrare în contact cu persoane în principiu necunoscute și care nu împărtășesc credința predicatorului. Spre deosebire de păstrarea unui repertoar de adrese, de exemplu, activitatea de predicare duce în mod necesar la o „confruntare” cu sfera exterioară căminului și celulei sale familiale. Natura datelor colectate – care includ date care beneficiază de protecție sporită potrivit Directivei 95/46 [41] – pledează de asemenea pentru o diferențiere clară de exemplul menționat în considerentul (12) al Directivei 95/46.

41. Reiese de asemenea din aceeași situație de fapt că rolul atribuit, prin formularea primei întrebări preliminare, comunității religioase și parohiilor sale de organizare a activității de predicare duce în mod necesar la concluzia că nu numai sfera domestică, ci și sfera privată a persoanelor care exercită activitatea de predicare este depășită.

35 A se vedea Hotărârea din 6 noiembrie 2003, Lindqvist (C-101/01, EU:C:2003:596, punctul 46), precum și Hotărârea din 16 decembrie 2008, Satakunnan Markkinapörssi și Satamedia (C-73/07, EU:C:2008:727, punctul 43).

36 Hotărârea din 6 noiembrie 2003, Lindqvist (C-101/01, EU:C:2003:596, punctul 47).

37 Hotărârea din 11 decembrie 2014, Ryneš (C-212/13, EU:C:2014:2428, punctul 31).

38 Hotărârea din 6 noiembrie 2003, Lindqvist (C-101/01, EU:C:2003:596, punctul 47).

39 Hotărârea din 16 decembrie 2008, Satakunnan Markkinapörssi și Satamedia (C-73/07, EU:C:2008:727, punctul 44).

40 Hotărârea din 11 decembrie 2014, Ryneš (C-212/13, EU:C:2014:2428, punctul 33). Dorim să indicăm aici că considerăm că este deosebit de regretabilă confuzia care rezultă din considerentul (18) al Regulamentului 2016/679, potrivit căruia o activitate personală sau domestică „nu are legătură cu o activitate profesională sau comercială”, considerent care ar putea lăsa să se înțeleagă că, din moment ce o activitate nu este nici profesională și nici comercială, ea este în mod necesar personală sau domestică și, prin urmare, nu intră în domeniul de aplicare al regulamentului. O astfel de interpretare ar pune în mod clar în pericol nivelul de protecție oferit de dreptul Uniunii, deoarece ar exclude orice activitate benevolă, de exemplu, din domeniul de aplicare al Regulamentului 2016/679.

41 A se vedea articolul 8 alineatul (1) din Directiva 95/46.

42. Având în vedere dimensiunea comunitară a activității de predicare [42] și faptul că aceasta implică în mod necesar că persoana care prelucrează datele în acest context iese din sfera sa privată și familială pentru a întâlni, la domiciliul lor, persoane care nu fac parte din cercul său intim, colectarea și prelucrarea datelor cu caracter personal efectuate de membrii unei comunități religioase în cadrul unei activități de predicare din casă în casă nu pot fi excluse din domeniul de aplicare al Directivei 95/46 în temeiul articolului 3 alineatul (2) a doua liniuță.

43. O astfel de interpretare îndeplinește pe deplin cerințele privind interpretarea strictă a exceptărilor din domeniul de aplicare al Directivei 95/46 și limitarea acestora din urmă la strictul necesar și este perfect fidelă obiectivului urmărit de această directivă, de a garanta un nivel ridicat de protecție a drepturilor și a libertăților fundamentale ale persoanelor fizice, în special a dreptului la viață privată, în privința prelucrării datelor cu caracter personal [43].

44. Rămâne totuși de verificat dacă o astfel de interpretare nu aduce atingere celorlalte drepturi fundamentale cu care trebuie să fie compatibilă protecția vieții private și a datelor cu caracter personal [44] și dacă aceasta duce la o ponderare echilibrată între protecția menționată, pe de o parte, și libertatea de religie, al cărei corolar îl constituie libertatea de a predica, pe de altă parte. Deși Curtea a declarat până în prezent că dispozițiile Directivei 95/46 trebuie interpretate în mod necesar în lumina drepturilor fundamentale înscrise în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene [45] (denumită în continuare „carta”), vizând exclusiv articolele 7 și 8 din aceasta din urmă [46], respectarea celorlalte dispoziții ale cartei se impune totuși cu aceeași evidență.

45. Astfel, articolul 10 alineatul (1) din cartă prevede că „[o]rice persoană are dreptul la libertatea de […] religie. Acest drept implică libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea individual sau colectiv, în public sau în particular, prin intermediul cultului, învățământului, practicilor și îndeplinirii riturilor”. Explicația cu privire la articolul 10 din cartă [47] precizează că acest drept corespunde dreptului garantat la articolul 9 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”), și că, în conformitate cu articolul 52 alineatul (3) din cartă, are același înțeles și același domeniu de aplicare ca și acesta. Prin urmare, libertatea de religie nu poate fi limitată decât în condițiile prevăzute la articolul 9 paragraful 2 din CEDO, și anume trebuie ca orice restrângere să fie prevăzută de lege și să constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru siguranța publică, pentru protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori pentru protecția drepturilor și a libertăților altora.

42 Precizăm că împărtășim pe deplin poziția pârâtei din litigiul principal prezentată în ședința din fața Curții, potrivit căreia membrii comunității religioase se consacră predicării în mod voluntar, dacă este cazul pentru a răspunde unei chemări divine pentru care comunitatea și parohiile nu sunt, ca atare, responsabile, astfel încât predicarea poate exista fără a exista o structură comunitară. Totuși, dezbaterea nu este aceasta, tocmai dat fiind că în prezent există o astfel de structură și că aceasta intenționează să favorizeze, să încurajeze și să organizeze activitatea de predicare, potrivit aprecierii factuale efectuate de instanța de trimitere.
Pe de altă parte, în scopul calificării activității în discuție în litigiul principal, poate fi găsită o anumită inspirație în Concluziile avocatului general Tizzano prezentate în cauza Lindqvist (C-101/01, EU:C:2002:513), care a exclus că activitatea de catihet a reclamantei din litigiul principal putea intra în domeniul de aplicare al articolului 3 alineatul (2) a doua liniuță din Directiva 95/46, în special pentru motivul că această activitate prezenta o „conotație socială puternică” în cadrul comunității parohiale (a se vedea punctul 34 din aceste concluzii). Suntem de acord cu ideea implicită a acestuia potrivit căreia comunitatea religioasă nu constituie o prelungire a sferei private sau domestice a membrilor săi, în pofida caracterului profund intim al oricărei opțiuni religioase.

43 A se vedea Hotărârea din 13 mai 2014, Google Spain și Google (C-131/12, EU:C:2014:317, punctul 66 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 9 martie 2017, Manni (C-398/15, EU:C:2017:197, punctul 37).

44 Prin analogie, a se vedea Hotărârea din 16 decembrie 2008, Satakunnan Markkinapörssi și Satamedia (C-73/07, EU:C:2008:727, punctul 53).

45 JO 2007, C 303, p. 1.

46 A se vedea Hotărârea din 11 decembrie 2014, Ryneš (C-212/13, EU:C:2014:2428, punctul 29), și Hotărârea din 9 martie 2017, Manni (C-398/15, EU:C:2017:197, punctul 39). Pentru perioada anterioară cartei, a se vedea Hotărârea din 20 mai 2003, Österreichischer Rundfunk și alții (C-465/00, C-138/01 și C-139/01, EU:C:2003:294, punctul 68).

47 JO 2007, C 303, p. 17.

46. Prima concluzie care poate fi dedusă din articolul 9 paragraful 2 din CEDO este că, spre deosebire de rezultatul la care ajunge pârâta din litigiul principal la finalul argumentației sale, libertatea de religie și corolarul său, libertatea de a predica, oricât ar fi de fundamentale, nu constituie totuși un fel de „metadrept fundamental" care ocupă o poziție superioară ierarhic tuturor celorlalte și căruia nu i se poate aduce nicio atingere. Prin urmare, compatibilitatea libertății de a predica cu protecția vieții private este nu numai posibilă, dar și necesară în scopul de a asigura „protecția drepturilor și a libertăților altora", astfel cum impune această dispoziție.

47. În ceea ce privește libertatea de religie, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că, deși aceasta „ține mai întâi de forul interior, o implică de asemenea pe aceea de a-și manifesta religia în mod individual și în privat, sau în mod colectiv, în public și în cercul celor care împărtășesc aceeași credință. Pe de altă parte, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a avut deja ocazia de a consacra drepturi negative în temeiul articolului 9 din [CEDO], printre altele libertatea de a nu adera la o religie și pe cea de a nu o practica" [48].

48. Or, nu ni se pare că activitatea de a predica din casă în casă amenință în sine aspectul negativ al libertății de religie, astfel cum a fost definit de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Adăugăm că, în opinia noastră, nu poate exista un aspect negativ al libertății de a predica, aceasta din urmă implicând în mod necesar încercarea de a convinge o persoană care nu împărtășește aceeași credință sau care nu are nicio credință. Dacă ne putem exprima astfel, libertatea de a predica implică în mod necesar existența unui public „țintă" căruia nu i se poate recunoaște dreptul negativ de a nu i se predica, de a nu face obiectul unei tentative de prozelitism, decât în cazul în care este vidată de conținut libertatea în discuție, precum și consecința sa potențială, protejată de asemenea atât la articolul 9 din CEDO, cât și la articolul 10 alineatul (1) din cartă, și anume libertatea de a-și schimba religia [49].

49. Nu ni se pare nici că activitatea de predicare din casă în casă descrisă de instanța de trimitere atinge limitele stabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care interzice numai prozelitismul abuziv [50] sau cu rea-credință [51].

50. Pentru ca interpretarea articolului 3 alineatul (2) a doua liniuță din Directiva 95/46 propusă la punctul 42 din prezentele concluzii să fie modificată prin luarea în considerare a articolului 9 din CEDO și, prin urmare, a articolului 10 alineatul (1) din cartă, ar trebui să se constate că faptul că activitatea în discuție în litigiul principal trebuie să respecte normele directivei menționate constituie o ingerință intolerabilă sau disproporționată în libertatea de a predica. Or, este dificil să identificăm în prezenta cauză o asemenea ingerință, luarea de note și transmiterea lor în cadrul comunității religioase nefiind nicidecum inseparabilă de activitatea de predicare. Presupunând totuși că o asemenea ingerință ar fi constatată, ar rămâne să se verifice dacă aceasta este prevăzută de lege și dacă este necesară, într-o societate democratică, pentru atingerea obiectivului legitim privind protecția drepturilor și a libertăților altora. Or, presupusa ingerință care ar fi cauzată de necesitatea de a respecta prevederile Directivei

48 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 21 februarie 2008, Alexandridis împotriva Greciei (CE:ECHR:2008:0221JUD001951606, § 32 și jurisprudența citată).

49 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 25 mai 1993, Kokkinakis împotriva Greciei (CE:ECHR:1993:0525JUD001430788, § 31).

50 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 25 mai 1993, Kokkinakis împotriva Greciei (CE:ECHR:1993:0525JUD001430788, § 48: „Trebuie, mai întâi, să se distingă între propovăduirea creștină și prozelitismul abuziv: prima corespunde adevăratei evanghelizări pe care un raport elaborat în anul 1956, în cadrul Consiliului ecumenic al Bisericilor, o califică drept «misiune esențială» și drept «responsabilitatea fiecărui creștin și a fiecărei biserici». Al doilea reprezintă coruperea sau deformarea acesteia. Poate îmbrăca forma unor «activități [prin care se oferă] avantaje materiale sau sociale în vederea obținerii unor legături cu [o] Biserică sau [prin exercitarea] unei presiuni abuzive asupra persoanelor aflate în stare de pericol sau de nevoie», potrivit aceluiași raport, sau chiar să implice recurgerea la violență sau la «spălarea creierului»; mai general, nu este conform cu respectarea libertății altora de gândire, de conștiință și de religie").

51 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 24 februarie 1998, Larissis și alții împotriva Greciei (CE:ECHR:1998:0224JUD002337294, § 45): „[Curtea Europeană a Drepturilor Omului] subliniază de la început că, deși libertatea religioasă ține mai întâi de forul interior, aceasta implică în plus, printre altele, libertatea de «a-și manifesta religia», inclusiv dreptul de a încerca să-și convingă semenii, de exemplu prin intermediul unei «învățături» […]. Articolul 9 nu protejează însă orice act motivat sau inspirat de o religie sau de o credință. Astfel, acesta nu protejează prozelitismul de rea-credință, cum ar fi o activitate care oferă avantaje materiale sau sociale sau exercitarea unei presiuni abuzive pentru a obține aderarea la o Biserică".

95/46 este prevăzută de lege, dat fiind că este prevăzută tocmai de Directiva 95/46 și, pentru motivele evocate anterior, aceasta este necesară, într-o societate democratică, pentru protecția drepturilor altora, în special a dreptului la viață privată și a dreptului la protecția datelor cu caracter personal ale persoanelor vizitate, drepturi cărora trebuie să le fie acordată o atenție egală.

51. Prin urmare, protecția întemeiată pe articolul 10 alineatul (1) din cartă nu este de natură să repună în discuție constatarea potrivit căreia activitatea de predicare din casă în casă a membrilor comunității nu prezintă un caracter exclusiv personal sau domestic în sensul articolului 3 alineatul (2) a doua liniuță din Directiva 95/46.

52. Având în vedere aceste considerații, trebuie să se răspundă la prima întrebare preliminară adresată de instanța de trimitere că o activitate de predicare din casă în casă precum cea în discuție în litigiul principal nu constituie o activitate exclusiv personală sau domestică în sensul articolului 3 alineatul (2) a doua liniuță din Directiva 95/46.

2. Cu privire la a doua întrebare

53. Cea de a doua întrebare preliminară adresată de instanța de trimitere invită Curtea să analizeze domeniul de aplicare al Directivei 95/46, avut în vedere de această dată din perspectiva articolului 3 alineatul (1) din aceasta, care prevede că directiva „se aplică prelucrării […] datelor cu caracter personal, conținute sau care urmează să fie conținute într-un sistem de evidență a datelor cu caracter personal”. Întrucât pare cert că prelucrarea datelor colectate de membrii comunității nu este, cel puțin în parte, automatizată, Directiva 95/46 se va aplica numai în cazul existenței unui sistem de evidență definit la articolul 2 litera (c) din Directiva 95/46 ca fiind „orice serie structurată de date cu caracter personal accesibile conform unor criterii specifice, fie ele centralizate, descentralizate sau repartizate după criterii funcționale sau geografice”. Instanța de trimitere arată că, în sensul Legii privind datele cu caracter personal, lipsa unor fișiere sau a unor liste specifice ori a altui sistem de clasificare care facilitează căutarea ar împiedica să fie calificate drept „sistem de evidență” datele prelucrate de membrii comunității. Totuși, aceeași instanță ridică problema efectului faptului că datele pot fi accesate cu ușurință în scopul utilizării ulterioare și fără costuri excesive – care sunt cele două criterii prevăzute de Legea privind datele cu caracter personal – asupra unei asemenea calificări.

54. Pârâta din litigiul principal insistă din nou asupra caracterului foarte teoretic al celei de a doua întrebări, având în vedere faptul că nu s-ar fi dovedit că membrii iau efectiv note cu ocazia activității lor de predicare din casă în casă, ceea ce ar reieși din motivarea cererii de decizie preliminară. Cu privire la această critică reiterată, facem trimitere la punctul 25 și următoarele din prezentele concluzii. În conformitate cu analiza instanței de trimitere, dezvoltările care urmează pornesc de la postulatul că membrii comunității pot lua note în cursul activității menționate.

55. Dezbaterea trebuie recentrată asupra Directivei 95/46 și a definiției pe care aceasta o furnizează cu privire la noțiunea de sistem de evidență. Articolul 2 litera (c) din Directiva 95/46, a cărui formulare este mai degrabă obscură [52], trebuie coroborat cu considerentul (27) al aceleiași directive, care indică, în primul rând, că sfera protecției datelor nu trebuie să depindă de tehnicile utilizate, în caz contrar creându-se un risc serios de eludare a dispozițiilor, și, în al doilea rând, în ceea ce privește prelucrarea manuală, că directiva acoperă numai sistemele de evidență care trebuie să fie structurate în conformitate cu criterii specifice privind persoanele, care să permită un acces ușor la datele cu caracter personal. Pe de altă parte, diferitele criterii de determinare a elementelor unui set structurat de date cu caracter personal și diferitele criterii care reglementează accesul la un astfel de set pot fi stabilite de fiecare stat membru.

52 Regulamentul 2016/679 nu aduce nicio clarificare, reiterând fără modificări articolul 2 litera (c) și articolul 3 alineatul (1) din Directiva 95/46 [a se vedea articolul 2 alineatul (1) și articolul 4 punctul 6 din Regulamentul 2016/679].

56. Potrivit jurisprudenței Curții, articolul 3 alineatul (1) din Directiva 95/46 definește în sens foarte larg domeniul de aplicare al acesteia din urmă [53]. Prin urmare, această dispoziție nu ar trebui interpretată într-un mod care să amenințe nivelul ridicat de protecție conferit de Directiva 95/46.

57. Considerăm că, în spatele unei aparente descentralizări [54], notele luate, după caz, de membrii comunității pot constitui un „sistem de evidență” în sensul Directivei 95/46. Unul dintre primele criterii care structurează acest ansamblu este criteriul geografic. Într-o anumită măsură, însuși membrul devine un criteriu care structurează ansamblul datelor, în măsura în care comunitatea repartizează sectoarele din punct de vedere geografic. Prin urmare, aceasta știe că datele cu privire la o anumită persoană care locuiește într-un anumit cartier au putut fi colectate de un anumit membru. Presupunând că comunitatea nu indică membrilor săi natura datelor colectate, aceasta din urmă este determinată *de facto* de obiectivul urmărit, și anume pregătirea vizitelor ulterioare. Instanța de trimitere a indicat Curții că este vorba despre nume, adresă și un rezumat al conținutului conversației privind în special convingerile religioase și situația familială. O astfel de structură, chiar dacă nu este deosebit de sofisticată, permite un acces ușor la datele colectate. Ea perpetuează de asemenea reamintirea activității de predicare a comunității și ne putem imagina cu ușurință că, în cazul mutării unui membru, acesta este în măsură să transmită informațiile colectate noului membru care îi va prelua atribuțiile în cadrul sectorului geografic respectiv. Prin urmare, criteriul accesibilității datelor este îndeplinit [55].

58. În aceste condiții, dreptul finlandez pare să impună un grad de sofisticare superior celui impus de Directiva 95/46, limitându-se la a califica drept „sisteme de evidență” fișierele, listele sau orice alt sistem de clasificare comparabil care facilitează căutarea. Prin urmare, nu se poate exclude că Legea privind datele cu caracter personal conține o restricție suplimentară în raport cu ceea ce prevede Directiva 95/46. Totuși, instanța de trimitere nu a sesizat Curtea cu o asemenea întrebare și îi revine sarcina de a deduce toate consecințele, inclusiv în ceea ce privește dreptul național, din răspunsul pe care Curtea îl va da la cea de a doua întrebare.

59. În consecință, trebuie să se constate că articolul 3 alineatul (1) din Directiva 95/46 coroborat cu articolul 2 litera (c) din directiva menționată trebuie interpretat în sensul că ansamblul datelor cu caracter personal care au fost colectate în mod neautomatizat de membrii unei comunități religioase, în cadrul unei activități precum cea în discuție în litigiul principal, potrivit unei repartizări geografice determinate și având ca finalitate pregătirea unor vizite ulterioare la persoanele cu care a fost inițiat un dialog spiritual poate constitui un sistem de evidență.

3. Cu privire la a treia și la a patra întrebare, care trebuie avute în vedere împreună

60. Prin intermediul celei de a treia și al celei de a patra întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită Curții să stabilească în esență dacă articolul 2 litera (d) din Directiva 95/46 trebuie interpretat în sensul că o comunitate religioasă care organizează o activitate de predicare în cadrul căreia sunt colectate date cu caracter personal care sunt accesibile numai predicatorilor poate fi considerată „operator” în sensul directivei menționate. În scopul aceleiași operațiuni de calificare, instanța de trimitere solicită să se stabilească și dacă trebuie să existe acte specifice adoptate de comunitate, precum instrucțiuni scrise adresate membrilor săi, sau este suficient să se poată considera că respectiva comunitate este efectiv în măsură să gestioneze activitatea membrilor săi.

53 Hotărârea din 20 mai 2003, Österreichischer Rundfunk și alții (C-465/00, C-138/01 și C-139/01, EU:C:2003:294, punctul 43).

54 Care nu exclude, în orice caz, existența unui sistem de evidență a datelor cu caracter personal în sensul Directivei 95/46.

55 A se vedea de asemenea punctul 6 din cererea de decizie preliminară.

61. Înainte de a începe analiza, dorim să formulăm o observație preliminară. Pârâta din litigiul principal a negat, atât în observațiile scrise, cât și în cadrul pledoariei în fața Curții, că este un „operator” al datelor colectate de membrii săi, în sensul Directivei 95/46, și a arătat o anumită iritare la evocarea faptului că membrii săi ar acționa la indicațiile sale, iar nu ca răspuns la o poruncă divină. Totuși, reiterăm faptul că stabilirii aplicabilității Directivei 95/46 în speță, precum și eventualei calificări a comunității ca „operator” în sensul aceleiași directive nu i se poate conferi un conținut care să depășească ceea ce sunt acestea, și anume operațiuni de calificare juridică. Reiese din jurisprudența Curții că un operator în sensul Directivei 95/46 „trebuie să asigure, în cadrul responsabilităților, al competențelor și al posibilităților sale, că [activitatea de prelucrare a datelor] îndeplinește cerințele Directivei 95/46 pentru ca garanțiile prevăzute de directiva respectivă să își producă efectul deplin și pentru ca o protecție eficientă și completă a persoanelor în cauză, în special a dreptului lor la respectarea vieții private, să poată să fie realizată efectiv”[56]. Prin urmare, este vorba despre o operațiune de calificare juridică, iar nu despre vreo repunere în discuție a rolului comunității sau a temeiului originar al activității de predicare.

62. Acestea fiind precizate, să începem analiza.

63. În sensul articolului 2 litera (d) din Directiva 95/46, operatorul este „persoana fizică sau juridică, autoritatea publică, agenția sau orice alt organism care, singur sau împreună cu altele, stabilește scopurile și mijloacele de prelucrare a datelor cu caracter personal […]”. Reiese din jurisprudența Curții că această noțiune trebuie definită în sens larg pentru a îndeplini obiectivul privind o protecție eficientă și completă urmărit de Directiva 95/46[57] și având în vedere rolul fundamental al operatorului în cadrul sistemului instituit prin Directiva 95/46[58].

64. Grupul de lucru „Articolul 29” privind protecția datelor (denumit în continuare „grupul de lucru «Articolul 29»”)[59] consideră că stabilirea operatorului în sensul articolului 2 litera (d) din Directiva 95/46 „se întemeiază […] pe o analiză factuală, iar nu pe una formală”[60] și „înseamnă a stabili «de ce» și, respectiv, «cum» sunt efectuate anumite activități de prelucrare”[61].

65. Prin urmare, este vorba despre a verifica dacă comunitatea stabilește scopurile și mijloacele de prelucrare a datelor colectate de membrii săi. În acest scop, trebuie amintit că reiese din modul de redactare a celei de a treia întrebări preliminare că comunitatea „organizează” activitatea în cadrul căreia membrii săi colectează datele cu caracter personal, în sensul că repartizează zonele de acțiune între diferiții predicatori, urmărește activitatea predicatorilor menționați[62] și ține un registru de evidență a persoanelor care nu doresc să fie vizitate. Aceste elemente reprezintă tot atâtea indicații ale unei centralizări de către comunitate a activității de predicare. În aceste condiții, este dificil să se continue să se susțină că această activitate, precum și colectarea datelor personale care o însoțește, dacă este cazul, rămân exclusiv individuale și complet străine de comunitate[63].

56 Hotărârea din 13 mai 2014, Google Spain și Google (C-131/12, EU:C:2014:317, punctul 38).

57 A se vedea Hotărârea din 13 mai 2014, Google Spain și Google (C-131/12, EU:C:2014:317, punctul 34).

58 A se vedea Concluziile avocatului general Bot prezentate în cauza Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein (C-210/16, EU:C:2017:796, punctul 44).

59 După cum indică numele său, este vorba despre un grup de protecție a persoanelor în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal, instituit în temeiul articolului 29 din Directiva 95/46, ale cărui avize au doar caracter consultativ [a se vedea articolul 29 alineatul (1) al doilea paragraf din directiva menționată].

60 Avizul 1/2010 cu privire la noțiunile „operator” și „persoană împuternicită de către operator”, adoptat de grupul de lucru „Articolul 29” la 16 februarie 2010 (00264/10/FR, WP 169, p. 1).

61 Avizul 1/2010 cu privire la noțiunile „operator” și „persoană împuternicită de către operator”, adoptat de grupul de lucru „Articolul 29” la 16 februarie 2010 (00264/10/FR, WP 169, p. 14).

62 Reiese din cererea de decizie preliminară că comunitatea ține registre în care se consemnează câte publicații ale comunității religioase a distribuit un anumit membru și cât timp a consacrat acesta activității de predicare.

63 Comisia a susținut, în ședința în fața Curții și fără a fi contrazisă de pârâta din litigiul principal, că participarea la activitatea de predicare este o condiție pentru a primi botezul.

66. Există, în opinia noastră, o serie de indicii suficiente – având în vedere necesitatea interpretării în sens larg a noțiunii „operator” în sensul Directivei 95/46 și a urmăririi unui nivel ridicat de protecție – pentru a considera că comunitatea stabilește scopul prelucrării datelor cu caracter personal colectate de membri, care rezidă în urmărirea permanentă a unei creșteri a numărului de adepți prin intermediul unei eficiențe sporite a activității de predicare, care implică o pregătire optimă a vizitelor.

67. În ceea ce privește stabilirea mijloacelor de către comunitate, ni se pare că aceasta este dificil de contestat pentru perioada în care comunitatea menționată a furnizat membrilor săi formulare și instrucțiuni foarte concrete referitoare la luarea de note, prin intermediul articolelor publicate în revista sa. Deși utilizarea formularelor pare să fi încetat, arătăm că, în ceea ce privește publicațiile, acestea sunt încă disponibile online, iar indicațiile privind luarea de note, ulterioare datei deciziei atacate în cadrul litigiului principal, au fost date în continuare [64].

68. În orice caz, întrebarea preliminară pornește de la ipoteza lipsei unor instrucțiuni scrise. În vederea stabilirii „operatorului” în sensul Directivei 95/46, înclinăm să considerăm, în acord cu guvernele finlandez, ceh și italian, că un formalism excesiv ar permite eludarea cu ușurință a dispozițiilor Directivei 95/46 și că, în consecință, trebuie utilizată o analiză factuală, iar nu una formală pentru a aprecia dacă comunitatea are un rol efectiv în stabilirea scopurilor și a mijloacelor prelucrării.

69. O asemenea interpretare este coroborată și de textul articolului 2 litera (d) din Directiva 95/46, care nu conține nicio referire explicită la cerința unor instrucțiuni scrise. Se pare că acesta este de asemenea sensul conferit acestei dispoziții de grupul de lucru „Articolul 29”, potrivit căruia o influență *de facto* poate fi suficientă pentru a stabili operatorul datelor cu caracter personal [65].

70. Este clar că constatarea existenței unei influențe *de facto* nu revine Curții, ci instanței de trimitere. Totuși, este util ca aceasta din urmă să țină seama de faptul că noțiunea „operator” în sensul Directivei 95/46 trebuie definită în sens larg. Deși am concluzionat că nu poate fi impusă prezența unor instrucțiuni scrise, pentru a nu circumscrie noțiunea menționată unui formalism prea strict, aprecierea existenței unei influențe *de facto* ar trebui să aibă loc potrivit unor standarde verificabile în mod rezonabil. În această privință, mărturisim că nu ne convinge poziția susținută de Comisie potrivit căreia ar reveni instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă instrucțiunile date de comunitate sunt percepute de membrii săi ca fiind „suficient de constrângătoare din punct de vedere moral”.

71. În ceea ce privește aspectul dacă operatorul de date cu caracter personal trebuie să aibă în mod necesar acces la datele menționate, arătăm din nou că o astfel de cerință nu face parte din definiția dată de Directiva 95/46. Aceasta este și convingerea grupului de lucru „Articolul 29”, potrivit căruia incapacitatea de a îndeplini în mod direct toate obligațiile care revin operatorului, precum dreptul de acces, nu exclude posibilitatea de a fi un operator [66]. Tocmai pentru acest tip de structură Directiva

64 Deși revine instanței de trimitere sarcina de a se pronunța cu privire la faptele pertinente în speță, o căutare rapidă pe site-ul internet al comunității, disponibil în numeroase limbi, printre care finlandeza, și în special în arhivele revistei sale stă mărturie pentru faptul că comunitatea nu numai că organizează activitatea de predicare prin formularea de sfaturi în acest scop, dar și încurajează luarea de note în cadrul activității menționate: a se vedea de exemplu pagina 3 din numărul din luna ianuarie 2014 al revistei *Serviciul pentru Regat*, paragraful intitulat „Să udăm semințele adevărului” („Să notăm de fiecare dată când am vizitat persoana, literatura pe care am oferit-o, precum și subiectul și versetele pe care le-am analizat”) (disponibile în limba română pe pagina https://www.jw.org/ro/publicatii/serviciu-regat și în limba finlandeză pe pagina https://www.jw.org/fi/julkaisut/valtakunnan-palveluksemme).

65 Avizul 1/2010 cu privire la noțiunile „operator” și „persoană împuternicită de către operator”, adoptat de grupul de lucru „Articolul 29” la 16 februarie 2010 (00264/10/FR, WP 169, p. 9). A se vedea în același sens Concluziile avocatului general Bot prezentate în cauza Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein (C-210/16, EU:C:2017:796, punctul 46).

66 Avizul 1/2010 cu privire la noțiunile „operator” și „persoană împuternicită de către operator”, adoptat de grupul de lucru „Articolul 29” la 16 februarie 2010 (00264/10/FR, WP 169, p. 23).

95/46 prevede în mod explicit că responsabilitatea poate fi exercitată împreună [67]. Așadar, împărtășim aici pe deplin poziția exprimată de avocatul general Bot, potrivit căruia „interpretarea care favorizează existența unei competențe de supraveghere complete cu privire la toate aspectele prelucrării poate conduce la lacune serioase în materie de protecție a datelor cu caracter personal” [68].

72. Vom finaliza, prin urmare, analiza precizând că, în cadrul litigiului principal, eventuala constatare a responsabilității comunității nu exclude cu nimic constatarea în paralel a unei responsabilități partajate a membrilor acestei comunități, „evaluarea acestei responsabilități comune [trebuind] să fie calchiată după cea a responsabilității «unice», prin adoptarea unei abordări concrete și practice pentru a stabili dacă scopurile și elementele esențiale ale mijloacelor sunt stabilite de mai mult de o parte. Participarea părților la stabilirea scopurilor și a mijloacelor de prelucrare în cadrul unei responsabilități comune poate avea diferite forme și nu este în mod necesar partajată în mod egal” [69]. Or, pare să reiasă din situația de fapt, astfel cum a fost prezentată Curții de instanța de trimitere, că membrii comunității au posibilitatea de a influența în mod concret mijloacele de prelucrare (stabilind persoanele care vor fi vizitate, decizând cu privire la caracterul oportun al luării de note, alegând suportul pe care vor fi luate notele, stabilind întinderea datelor colectate etc.).

73. Având în vedere ceea ce precedă, sugerăm Curții să răspundă că articolul 2 litera (d) din Directiva 95/46 trebuie interpretat în sensul că o comunitate religioasă care organizează o activitate de predicare în cadrul căreia sunt colectate date cu caracter personal poate fi considerată operator în pofida faptului că nu are ea însăși acces la datele cu caracter personal colectate de membrii săi. În vederea stabilirii „operatorului” în sensul Directivei 95/46, nu este impusă existența unor instrucțiuni scrise, însă trebuie să se constate, dacă este cazul prin intermediul unei serii de indicii, că operatorul este în măsură să exercite o influență *de facto* asupra activității de colectare și de prelucrare a datelor cu caracter personal, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.

IV. Concluzie

74. Având în vedere toate considerațiile precedente, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Korkein hallinto-oikeus (Curtea Administrativă Supremă, Finlanda) după cum urmează:

„1) O activitate de predicare din casă în casă precum cea în discuție în litigiul principal nu intră sub incidența excepției prevăzute la articolul 3 alineatul (2) prima și a doua liniuță din Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date.

2) Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 95/46 coroborat cu articolul 2 litera (c) din directiva menționată trebuie interpretat în sensul că ansamblul datelor cu caracter personal care au fost colectate în mod neautomatizat de membrii unei comunități religioase, în cadrul unei activități precum cea în discuție în litigiul principal, potrivit unei repartizări geografice determinate și având ca finalitate pregătirea unor vizite ulterioare la persoanele cu care a fost inițiat un dialog spiritual poate constitui un sistem de evidență.

67 A se vedea Avizul 1/2010 cu privire la noțiunile „operator” și „persoană împuternicită de către operator”, adoptat de grupul de lucru „Articolul 29” la 16 februarie 2010 (00264/10/FR, WP 169, p. 23).

68 Concluziile avocatului general Bot prezentate în cauza Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein (C-210/16, EU:C:2017:796, punctul 62).

69 Avizul 1/2010 cu privire la noțiunile „operator” și „persoană împuternicită de către operator”, adoptat de grupul de lucru „Articolul 29” la 16 februarie 2010 (00264/10/FR, WP 169, p. 35).

3) Articolul 2 litera (d) din Directiva 95/46 trebuie interpretat în sensul că o comunitate religioasă care organizează o activitate de predicare în cadrul căreia sunt colectate date cu caracter personal poate fi considerată operator în pofida faptului că nu are ea însăși acces la datele cu caracter personal colectate de membrii săi. În vederea stabilirii „operatorului” în sensul Directivei 95/46, nu este impusă existența unor instrucțiuni scrise, însă trebuie să se constate, dacă este cazul prin intermediul unei serii de indicii, că operatorul este în măsură să exercite o influență *de facto* asupra activității de colectare și de prelucrare a datelor cu caracter personal, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.”